

Meediakasutuse üldtendentsid

Peeter Vihalemm

TNS Emor on Tartu ülikooli meediauurijate palvel juba palju aastaid koostanud tabelleid meediakasutuse üldindikaatorite kohta, tuginedes oma regulaarsete monitooringute andmetele (Eesti Meediauuring trükisõna lugejaskonna kohta, tele- ja raadioauditooriumi uuring). Kuna andmed 2014. a kohta näitavad suuri muutusi trükisõna jälgimises — ajalehtede ja ajakirjade paberversioonide lugejaskonna olulist vähenemist —, toome oma aastaraamatus ära põhilised andmed meediakasutuse üldtendentside kohta 2000–2014.

Tabelis 1 on esitatud regulaarsete ajalehe- ja ajakirjalugejate (paberväljaannete) lugejaskonna dünaamika 2000–2014. Näeme lugejaskonna aeglast kahanemist aastani 2008, kiiret vähenemist 2009–2010, stabiliseerumist kolmeks aastaks ja järsku langust 2014. Väga tähelepanuväärne on paberlehtede regulaarsete lugejate osakaalu kiire kahanemine noorte hulgas alates 2009. aastast. Ka nooremas keskeas, vanuserühmas 30–39, on regulaarsete paberlehelugejate osakaal langenud alla poole. Näeme paberlehe lugemise otsest sõltuvust vanusest: kõige truamad lugejad on kõige vanemas rühmas (60–74 eluaastat). Kui võtta arvesse ka võrguväljaannete lugemist, siis kahanevad vanuserühmadevahelised erinevused ajalehtede jälgimises tugevasti. TÜ ühiskonnateaduste instituudi esindusliku küsitluse „Mina. Maailm. Meedia 2014“ andmetel jälgib ligikaudu kolmandik 15–29aastastest põhiliselt ajalehtede võrguväljaandeid. Siiski ei jälgi veerand 15–19aastastest sama küsitluse andmetel üldse ajalehti, ei paber- ega võrguväljaandeid (elanikkonna keskmine 12%). Emori andmetel ei olnud ühegi paberlehe ühtegi numbrit viimastel nädalatel üldse lugenud 5% elanikkonnast aastal 2000 ja 26% aastal 2014.

Ka ajakirjade regulaarses lugemises toimus Emori andmetel 2014. a tugev langus. Tundub, et ajakir-

jad on suures osas muutumas meelelahutuslikuks tarbekaubaks, mille üksiknumbreid ostetakse sageli poest koos muu igapäevaeluks vajalikuga. Ajakirjade lugemises on väga suured erinevused eesti- ja venekeelse lugejaskonna vahel, kohalike venelaste jaoks ilmub meil väga vähe ajakirju ning kuigi Venemaal ilmuvad on kergesti kättesaadavad, ei ole tekkinud ega säilinud laialdast nende lugemise harjumust. Erinevused vanusegruppide vahel on ajakirjade regulaarses lugemises palju väiksemad kui ajalehtede lugemises, kuigi kõige noorem vanuserühm eristub siingi vähese lugemise poolest.

Võrreldes aastaga 2000 on 15–39aastaste huvis paberil trükisõna vastu toimunud väga suur langus, pööre digitaalmeedia poole.

Seda pööret näeme ka tabelites 2 ja 3. Internetikasutus on vanuserühmas 15–39 juba mitmel aastal 100% või sellele väga lähedal. Tabel 2 näitab, et üldiselt on keskmine televaatamine olnud läbi aastate üsna stabiilne (välja arvatud 2003 ja järgnevad aastad võrdluses aastatega 2000–2002, kuna 2003 alguses muudeti nii tele- kui ka raadioauditooriumi monitooringu metoodikat). Kuid kahes nooremas vanuserühmas, ja vähemal määral ka keskealiste hulgas on viimasel viiel aastal toimunud tugev langus televaatamisele kulutatavas ajas. Seda võib vaadelda kui tunnismärki televisiooni muutuvast tähendusest, kui digitaalmeedia esiletõus on tinginud huvi vähenemise televisiooni vastu, millest rääkis Igor Rõtov meie seltsis toimunud esinemises 10. oktoobril 2014, mille põhiseisukohad on käesolevas aastaraamatus ära toodud.¹

Digitaalmeedia esiletõus on tugevasti mõjutanud ka keskmist raadiokuulamisele minevat aega, mis kõige nooremas vanuserühmas kahanes 2014. aastaks koguni vähemaks kui üks tund.

¹ 1 Vt lk-d 122–125.

Tabel 1. Ajalehtede ja ajakirjade (paberväljaannete) lugemine erinevates rahvarühmades

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Regulaarsete lehelugejate* osakaal (%)															
Kogu elanikkond vanuses 15–74	79	76	78	75	71	76	73	74	74	68	62	58	57	57	51
Rahvus: eestlased	87	84	84	82	78	81	79	77	76	69	64	59	60	58	51
Mitte-eestlased	65	62	66	60	56	66	61	69	70	67	58	56	51	55	50
Sugu: mehed	77	74	77	72	69	76	70	69	71	64	59	54	51	51	45
Naised	81	78	79	77	72	77	76	78	77	71	64	62	63	62	56
Haridus: alla keskhariiduse	71	74	68	67	60	69	66	66	68	59	50	47	46	47	37
Keskharidus	80	75	79	74	71	77	72	74	75	69	63	59	57	57	51
Kõrgharidus	88	85	89	86	84	83	85	83	77	74	68	66	67	65	57
Vanus: 15–19	79	74	66	64	54	61	63	60	65	54	46	40	34	32	28
20–29	76	75	77	71	61	71	64	64	63	56	46	44	38	38	26
30–39	82	78	81	75	72	77	76	76	72	65	58	55	52	50	40
40–49	80	78	80	78	75	77	75	77	77	73	67	60	61	60	55
50–59	84	78	82	78	80	83	77	79	81	72	67	65	67	65	63
60–74	76	72	77	77	75	82	79	83	84	81	79	76	77	78	74
Regulaarsete ajakirjalugejate* osakaal (%)															
Kogu elanikkond vanuses 15–74	72	73	71	70	64	65	65	62	59	56	52	46	47	47	36
Rahvus: Eestlased	79	84	81	78	72	77	78	75	72	68	63	58	60	59	48
Mitte-eestlased	59	53	52	54	48	42	38	34	32	31	27	21	21	19	11
Sugu: mehed	68	69	66	64	58	60	57	54	49	48	41	36	40	37	27
Naised	76	76	75	75	69	71	71	68	67	63	61	55	54	55	45
Haridus: alla keskhariiduse	63	68	63	61	59	64	60	58	54	50	45	36	40	38	26
Keskharidus	75	74	72	72	64	64	64	60	58	54	50	45	45	45	33
Kõrgharidus	78	78	79	73	70	73	73	71	69	67	62	60	59	58	50
Vanus: 15–19	80	78	76	67	69	72	65	60	55	56	46	40	41	37	27
20–29	78	79	77	77	61	69	61	60	55	50	45	40	39	39	35
30–39	78	80	77	76	67	66	69	64	61	60	52	48	49	48	33
40–49	77	74	71	66	64	68	67	66	60	60	56	49	49	51	45
50–59	65	68	68	68	62	62	65	56	60	50	50	46	45	47	33
60–74	59	61	62	64	62	59	62	61	62	61	58	52	57	51	40

*Regulaarne lugemine tähendab vähemalt ühe ajalehe/ajakirja vähemalt nelja numbrilugemist viimasesst kuuest (harvemini ilmuvate ajakirjade puhul ka vähemalt kahe numbrilugemist viimasesst neljast).

Allikas: TSN Error

Tabel 2. Televaatamise ja raadiokuulamise maht erinevates rahvarühmades

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Televaatamise keskmine aeg päevas (min)															
Kogu elanikkond vanuses 15–74	254	268	290	244	246	232	245	247	249	263	248	240	238	231	241
Rahvus: eestlased	242	253	276	241	242	226	232	230	236	248	231	228	231	231	246
Mitte-eestlased	275	296	317	251	255	245	273	284	277	297	286	267	256	229	229
Sugu: mehed	245	251	279	230	228	204	225	227	233	248	214	213	210	202	213
Naised	261	283	299	256	261	255	261	265	263	277	277	263	263	255	265
Haridus: alla keskhariduse	255	271	301	236	238	211	217	212	197	206	193	194	201	193	195
Keskharidus	264	277	297	252	254	247	268	274	280	304	280	265	265	261	277
Kõrgharidus	225	237	259	241	243	250	231	243	259	246	250	239	220	204	211
Vanus: 15–19	222	222	237	185	181	156	171	170	165	171	157	145	141	130	129
20–29	246	253	275	170	189	172	162	158	158	168	127	160	121	126	129
30–39	260	266	290	229	225	213	238	240	232	250	228	209	207	209	214
40–49	249	270	283	278	263	241	229	237	269	265	236	235	233	295	226
50–59	256	282	307	283	273	296	318	313	298	306	304	267	280	233	297
60–74	281	305	329	313	334	315	354	363	327	378	387	368	376	342	370
Raadiokuulamise keskmine aeg päevas (min)															
Kogu elanikkond vanuses 15–74	209	209	209	292	281	264	245	247	244	238	226	221	220	228	221
Rahvus: eestlased	227	227	224	311	295	277	250	247	248	248	240	232	227	236	230
Mitte-eestlased	176	175	181	254	253	239	236	246	237	216	196	195	205	211	202
Sugu: mehed	198	198	210	288	287	261	236	237	244	238	223	215	216	233	222
Naised	219	219	209	295	276	267	254	255	245	237	229	225	223	224	220
Haridus: alla keskhariduse	230	189	193	266	258	214	183	180	192	201	154	153	142	153	153
Keskharidus	221	222	223	307	300	290	271	279	277	269	252	250	251	264	259
Kõrgharidus	208	201	194	278	249	243	231	227	215	199	217	200	199	199	190
Vanus: 15–19	152	169	146	218	233	161	131	125	119	120	94	96	91	111	46
20–29	211	208	204	263	269	234	212	219	194	193	178	167	181	202	194
30–39	210	203	202	290	250	256	246	215	247	214	222	221	204	192	208
40–49	221	215	220	274	284	267	267	256	265	251	260	230	234	225	237
50–59	230	238	243	337	304	335	297	306	271	306	270	268	255	276	251
60–74	270	246	253	380	350	350	300	337	342	314	294	299	304	310	302

Allikas: TSN Emor

Teistes vanuserühmades ei ole kuulamisaeg märkimisväärselt vähenenud.

Nii tele kui ka radio puhul näeme kõige vanema vaatlusaluse rühma, 60–74aastaste meediatarbimise aja kasvu.

Tabel 3 näitab interneti kiiret võidukäiku Eestis viimase 15 aasta jooksul, üldlevinuks saamist 2005–

2007. Vaid kõige vanemas rahvarühmas on kasutajaid vähem kui mittekasutajaid, noorte ja keskealiste hulgas on interneti levik absoluutne.

Lisaks digitaalse pöörde esiletoomisele üldises meediakasutuses näitavad siintoodud tabelid, et erinevaid rahvarühmi eristab selles valdkonnas kõige enam vanus.

Tabel 3. Internetikasutus erinevates rahvarühmades (kasutajate osakaal, %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kogu elanikkond vanuses 15–74	28	33	44	47	47	53	59	66	67	73	74	76	78	78	83
Rahvus: eestlased	34	38	49	50	53	56	62	69	69	74	77	77	80	83	84
Mitte-eestlased	18	23	32	39	37	46	54	59	62	70	67	74	73	68	80
Sugu: mehed	29	34	47	49	50	55	60	67	69	76	74	77	78	78	85
Naised	28	31	40	44	45	51	59	64	64	70	73	75	78	78	81
Haridus: alla keskhariduse	23	29	35	39	37	44	47	51	57	61	64	58	69	66	72
Keskharidus	24	28	38	43	44	49	57	64	64	70	70	76	75	75	80
Kõrgharidus	55	55	74	72	71	82	81	84	89	90	91	91	94	95	95
Vanus: 15–19	74	83	89	87	88	92	97	98	99	100	100	100	100	100	100
20–29	44	51	70	77	76	81	89	94	97	96	97	99	99	99	100
30–39	31	41	58	63	59	66	78	88	87	91	90	96	95	96	99
40–49	23	23	35	39	46	55	58	70	69	78	76	85	87	88	94
50–59	15	15	25	27	30	33	38	43	45	60	61	64	65	67	75
60–74	4	4	7	8	6	9	14	15	16	23	30	26	38	39	45
Piirkond: Tallinn	34	38	52	56	54	53	67	71	73	75	80	80	85	87	90
Virumaa	18	21	26	34	37	53	48	58	55	68	70	73	71	67	76
Põhja-Eesti (Harju, Rapla, Järva)	28	31	46	51	44	53	62	66	69	78	75	73	80	80	84
Lääne-Eesti	28	29	43	40	42	56	53	62	65	71	72	75	77	75	83
Tartu piirkond	36	42	51	50	57	57	67	68	72	75	74	77	81	78	84
Lõuna-Eesti	25	32	38	41	43	43	52	63	60	67	61	75	66	69	70

Allikas: TSN Emor